

[סוף שבוע](#)

בארי הומה אדם, במפלסים הפאב פתוח. החלוצים החדשים מפיחים חיים בעוטף

קריאת זן

שמירה

צילום: דניאל צ'צ'יק

80 חברים כבר חיים בקיבוץ בארי, ומאות רבות של עובדים מבחוץ ממלאים את חדר האוכל. בקיבוץ מגן כולם חזרו. בכפר עזה ניטע יער מאכל. יש עוד קשיים רבים, אך גם תומכים רבים: כ-1,200 צעירים הצטרפו לקבוצה נודדת של חקלאים שמחליפים את העובדים התאילנדים. בני זוג מהשפלה עברו לחיות לבדם בקיבוץ כיסופים הנטוש כדי לשקם את הרפת. נתן בהט החליט לחזור לניר עוז ויהי מה, אז בגיל 87 הוא קנה מכונית, ופשוט התייצב לעבודה במוסך. בנו רון עמל על תוכנית להכפלת הקיבוץ. המשפחות הראשונות יעברו לשם כבר בחודשים הקרובים

הילו גלזר ושני ליטמן • צילומים: דניאל צ'צ'יק

2025 באפריל 29 • 18:05

"אי אפשר לבנות מחדש קיבוץ עם מחנה אושוויץ בתוכו" עמית שלוי, קיבוץ בארי

"What was was", צריך להתקדם", אומר עמית שלי, המנהל הכלכלי של בארי, בעת סיור בין השכונות החרבות של הקיבוץ. שלי, 72, שנולד בבארי ומעולם לא עזב, ודאי לא אדיש לאסון הנורא שפקד את ביתו — הוא עוסק בו מדי יום ביומו — אך מקדיש מחשבה מועטה לשאלה כיצד האסון הזה יונצח. למעשה, אם זה היה תלוי בשלי, הבתים המחוללים בשכונת הכרם ובשכונת הזיתים, שעשרות מתושביהם נרצחו או נחטפו לעזה, היו נהרסים מזמן. "אי אפשר לבנות מחדש קיבוץ עם מחנה אושוויץ בתוכו", אומר שלי, בעת שאוטובוס פורק קבוצה מול מבנה שבין כתליו התרחשה זוועה, "אפשר אולי להשאיר בית אחד, מעין נציגות, ובעוד חמש שנים להידרש לנושא ההנצחה", הוא אומר.

קהילת בארי השותתת, שעברה באופן זמני לקיבוץ חצרים, נחושה לשקם את הבית. ואנשים כמו שלי, שנמנה עם גרעין של כ-80 ותיקים שכבר חזרו לגור בקיבוץ, פועלים במרץ כדי שזה יקרה כמה שיותר מהר. "אנחנו עובדים כמו מטורפים במטרה שביוני 2026 הקיבוץ יחזור", הוא אומר. "זה אולי קצת יומרני, אז גם אם זה יקרה ברבעון הראשון של 2027 אני לא אתלונן". שלי אכן לא מתלונן. הוא עושה. לתפיסתו, "הבנייה היא חלק מתהליך הריפוי". גולת הכותרת בהקשר הזה היא ההקמה של שכונת חדשה, שכונת השקמים, שיסודותיה נוצקו כבר ביוני שעבר וכעת פיגומיה נראים למרחוק. בשכונה, שצפויה להתאכלס בעוד שנה, יהיו 52 יחידות דיור. לדברי שלי, התפוסה בה כבר מלאה בחברי בארי שהבטיחו את המעבר לשם. גם שכונת הפרדס, שנמצאת בשלבי תכנון סופיים, צפויה להתמלא ב-68 חברי קיבוץ. הבית של פסי, שבו נרצחו 13 בני ערובה והפך לאחד מסמלי הטבח, שוטח והריסותיו פונו. במקומו יבנו 12 יחידות דיור נוספות. שלי מעריך כי ברגע שהדבר יתאפשר, "85%-90% מאנשי בארי יחזרו לקיבוץ" ומוסיף כי "מבחינת התשתיות הפיזיות, נהיה ערוכים לקלוט בחזרה את כולם".

ומבחינה רגשית?

"זו השאלה הגדולה. נעלמו לנו יותר מ-100 איש. ביניהם ילדים ואנשים צעירים. ודאי שזה שינה את המאזן הדמוגרפי וההשלכות הנפשיות על הקהילה ברורות מאליהן". בינתיים, בזכות כוח החלוץ שהשתקע מחדש בקיבוץ ("רובם אנשים מבוגרים ללא ילדים קטנים", מאפיין אותם שלי), רוב השירותים הבסיסיים כבר חזרו לפעילות סדירה פחות או יותר. המרפאה פתוחה, בצרכנייה ניכרת תנועה ערה וגם חדר האוכל הומה למדי בשעת צהריים. אפילו המכבסה שוב פועלת. "אני עדיין זורק את הבגדים ביום ראשון ומקבל אותם מקופלים ביום שיש", אומר שלי, "זו עוד דוגמה לאופן שבו אנחנו מייצרים נורמליות מסיימת".

שלו מדגיש שההתחדשות של בארי לא היתה מתאפשרת לולא בית הדפוס, שהתברר כעורך חיוני לקיום הקיבוץ. "קרה פה תהליך כזה: שבוע אחרי 7 באוקטובר פתחו את המפעל ו-30 עובדים נכנסו הנה באוטובוסים משוריינים. לאט-לאט המספרים גדלו. 90 עובדים, 400 עובדים. והרי צריך לספק להם ארוחת בוקר וצהריים, אז פתחנו את חדר האוכל. גם החקלאים חזרו די מהר. יש מטע אבוקדו ופרדס, יש בוטנים ויש תפוחי אדמה. ואת הכל אנחנו מנהלים בעצמנו. סביב הדפוס והחקלאות נבנו מחדש מערכות בכל תחומי החיים. היום, באמצע היום יש בבארי קרוב ל-700 איש. וגם לגרעין שנשאר פה צריך לתת שירות, כולל בערבים. ככה חזרנו לפעילות תשתיתית דומה לזו שהיתה בעבר. היום אנחנו מנהלים בעצם שתי קהילות — בבארי ובחצרים".

זו שבחצרים, המונה כ-700 חברים, גדולה בהרבה. שלוי וחבריו מקווים להטות אט-אט את המאזן, ולגייס משם תגבורת שתמריץ את מחזור הדם של בארי, גם אם עדיין לא בשלו התנאים ליישובו מחדש. נכדתו של שלוי, למשל, מתגוררת בחצרים אך עובדת כמה ימים בשבוע במכולת של בארי. הילדים בחצרים נפגשים מדי פעם עם ארנבים וחיות משק אחרות מפינת החי בבארי במסגרת טיפולים רגשיים שהם עוברים שם. בסופי שבוע, הכוונה היא להעמיד הסעות לאנשי חצרים שרוצים לבקר בבריכה בבארי.

"הרעיון הוא שיבואו לבלות פה וככה לאט-לאט לקרב אותם, להחזיר אותם לתוך המערך של הקיבוץ", אומר שלוי.

בארי במצב טוב יחסית מפני שהוא קיבוץ עשיר ולא צריך לחכות למדינה?

"זה לא רק עניין של כסף. יש פה צוות הנהגה של אנשים קשוחים, עמידים, שהציבו את שיקום בארי כמשימה העיקרית שלהם. כך לפחות אני רואה את זה. זו משימת חיי. השאלה 'איך חוזרים לבארי' היא כוכב הצפון שלאורו אנחנו פועלים, ממש מהשבוע הראשון שאחרי הטבח".

שלוי מתאר קיבוץ בתנופה, אבל בקפלים הפנימיים של הקיבוץ עדיין ישנם איים רבים של הרס. מרפאת השיניים איננה. משרדי הנהלת החשבונות נשרפו כליל. מגן הילדים לא נותר זכר. ככלל, מערכת החינוך של בארי, שבלעדיה לקיבוץ אין באמת תקומה, נמצאת ברובה על לוח השרטוט. מה גם שחינוך הוא הרבה מעבר לבניית כיתות. "יש אצלנו ילדים שכנראה יהיו שרוטים כל החיים וחייבים לקבל טיפול נפשי רציף. אנחנו צריכים המון חונכים ומטפלים כדי להחזיק את זה".

עמית שלוי. "יש לנו קושי גדול בהחזרת אנשים למעגל העבודה. הם כאילו עדיין אוחזים בדלת הממ"ד ולא נותנים לאף אחד להיכנס" צילום: דניאל צ'צ'יק

שלוי חולק מחמאות למנהלת "תקומה" על תרומתה לבניין בארי, אך מציין ש"בנושא השיקום הנפשי המדינה מגמגמת". אין כסף ישיר שמזרם לטובת העניין. התקציבים מגיעים דרך המועצות האזוריות, אבל זה קורה לאט מדי ולא עונה על הצרכים שמגיעים מהשטח. בארי התגייס לזה והקדיש מיליונים מתקציב הקיבוץ כדי להעמיד מערך של עובדים סוציאליים ופסיכולוגים, "אנחנו משקיעים בזה המון, בלי חשבון".

שלוי מזכיר בעיה נוספת שאופיינית לדור ההורים, אשר מאז העקירה מבארי עדיין לא מצאו תעסוקה. "יש לנו קושי גדול בהחזרת אנשים למעגל העבודה. הם כאילו עדיין אוחזים בדלת הממ"ד ולא נותנים לאף אחד להיכנס".

איך אתם מתמודדים עם זה?

"מייצרים עבודות יזומות שלא בכולן יש צורך אמיתי, מתוך תפיסה שקיבוץ שיתופי חייב לדאוג לחברים שלו. כל מיני חצאי משרות ורבעי משרות, גם כאן וגם בחצרים, שמטרתן לגרום לאנשים לקום ולצאת מהבאסה".

שלו התזיתי והנמרץ הוא תמונת תשליל לאלו שעדיין שקועים ביגונם. אפילו שהבית שאליו חזר, אשר שרץ מחבלים בשבת ההיא ונהרס כליל מבפנים, מספק לו תזכורת תמידית לחורבן. הכיתובים שמרוססים על חזית הבית — "חשד לפצצה", "שני מחבלים (הרוגים)" וגם "מזוכה", הם רמזים עבים לדרמה שהתחוללה בתוכו. אולם שלי מתאר את שעבר עליו שם בחסכנות ובקיצור. חלון הממ"ד שנופץ. קנה הרובה שהציץ פנימה. ההימלטות לשיחים שבגינת הבית. הנעל של מחבל החמאס שפסע אנה ואנה בגינה, נחוש למצוא אותו ולבסוף נואש. ואז 11 שעות של שכיבה דמומה, כאשר אין לו מושג מה עלה בגורל בני משפחתו. את כל אלו מכווץ שלווי לדיווח תמציתי. "יכולתי לשכב שם גם עוד יומיים". רק בישורת האחרונה של הסיבוב איתו מגלה שלי שאחותו, מעיין בר, נרצחה בשבת ההיא עם בעלה יובל. "אין לי זמן להתעסק בזה", הוא אומר, "להגיד לך שאני לא חושב על אחותי יום־יום? אני חושב עליה, אבל לא ברמה של להתאבל ולתת מקום לכאב. מבחינתי רק לבנות, לעשות, להיות עסוק כל הזמן. זו הדרך להירפא".

"סוף סוף הגיעו אנשים מחויבים

שרצו לעבוד"

מיזם "הקיבוץ הנווד"

ימי החמסין כבר ביקעו את אדמת הפרדסים של קיבוץ ניצנים, אבל העצים עדיין מתפקעים מקלמנטינות מזן אור שמפיצות ריח של חורף. על הקטיפ שלהן, שכעת חייב להיות זריז ויעיל, אחראים 20 צעירים ישראלים המשתייכים למיזם "הקיבוץ הנווד" של התנועה הקיבוצית ומתגוררים כעת בקיבוץ מפלסים. המיזם נותן מענה למשבר המתמשך של החקלאים ביישובי הגבול, אשר מאז פרוץ המלחמה נותרו כמעט ללא ידיים עובדות. אריאל קמפיאס מניצנים הוא אחד מהם. "בבת אחת איבדנו 60 עובדים פלסטינים ונשארונו עם כוח עבודה מצומצם של תאילנדים שצריך לכסות שטח של 3,000 דונם", מספר קמפיאס. בחודשי המלחמה הראשונים, נראה היה שישראלים רבים נרתמים לסייע לחקלאים בחבלי הארץ הנטושים ומתנדבים לקטוף בהמוניהם. "אבל זו היתה עזרה בעייתית", אומר קמפיאס. "באו אנשים עם המון רצון טוב ומעט מאוד יכולת, והם גם השתעממו נורא מהר. כשהחבר'ה של 'הקיבוץ הנווד' הגיעו זו היתה תוספת כוח קריטית. סוף־סוף הגיעו אנשים מחויבים שרצו לעבוד".

קים קפלן, בן קיבוץ מפלסים ומייסד המיזם, מספר שמאז הזנקתו בפברואר 2024, עברו בו כבר 1,200 צעירים אחרי צבא שנותבו לשיקום החקלאות ביישובי הגבול בדרום ובצפון. "כל אחד מהם עבד חודש לפחות, כשבשיא העונה בדרום היו לנו 40 חבר'ה במפלסים", אומר קפלן. "אנחנו מקצים אותם למטעים ולמשקים לפי הצורך ולפי עונות השנה". מקבצים של צעירי "הקיבוץ הנווד" נשלחו בין השאר למטעי ניר עוז, גת ויד מרדכי. כעת מרכז הכובד של היוזמה עובר לצפון וכ-70 צעירים גויסו לעבודה במטעי קיבוץ מלכיה, כפר בלום ואל-רום.

קפלן מציין כי עבודה של ישראלים בחקלאות היא לא עניין של מה בכך, וכי המערך לא היה מתבסס לולא היו מבטיחים להם שכר מתגמל. "החבר'ה מגיעים להספקים שלא נופלים מאלה של העובדים הזרים", אומר קפלן, "אבל בעונה הקודמת היה לנו קצת יותר קשה לשכנע חקלאים להעסיק אותם. הם היו צריכים לעשות איזשהו סוויץ'. עד אותה נקודה הם העסיקו רק עובדים זרים, שילמו שכר אולי נמוך יותר, לא בהכרח הקפידו על תנאים סוציאליים. הצעירים פה צריכים לתת עבודה סופר-מקצועית וחובת ההוכחה היא עליהם".

"אירועי 7 באוקטובר סיפקו לנו הוכחה ניצחת לחשיבות של החקלאות הישראלית", אומר ניר שוטן, מיוזמי פרויקט הקיבוץ הנווד. "כחלק ממלאכת השיקום, אנחנו מבקשים לתמוך בדור הצעיר שיבחר להפוך את החקלאות לדרך חיים"

לצד זאת, קפלן מדגיש כי פרי עמלם הוא משמעותי בהרבה מהקטיפ עצמו. "בשעות הבוקר הם יוצאים לעבודה בקיבוצים, ואחר הצהריים הם מתנדבים בקהילות המארחות. עוזרים בטיפול בגינה הקהילתית, בחדר האוכל או בפינת החי בבארי ומקיימים עם התושבים שנשארו פעילויות משותפות". דוגמה לאופן שבו נוכחות הצעירים הפיחה חיים בקהילות חבולות היא הפאב בקיבוץ מפלסים, שנפתח ביוזמת אחד מאנשי "הקיבוץ הנווד". קטיף ההדרים הפך לערב קוקטיילים בסימן פירות העונה וגם ערב ההמבורגרים היה הצלחה מסחררת עם 150 משתתפים.

נרי שוטן, מנהל קרן השיקום של התנועה הקיבוצית המספקת תשתית ארגונית למיזם, מדגיש כי לצד הסיוע החירומי לקיבוצים שמנסים להשתקם, המטרה היא להעמיד דור חדש של חקלאים ישראלים. "אירועי 7 באוקטובר סיפקו לנו הוכחה ניצחת לחשיבות של החקלאות הישראלית ושל החקלאים, הן כשומרי הגבול והן כאחראים על ביטחון

המזון של החברה הישראלית", אומר שוטן. "כחלק ממלאכת השיקום, אנחנו מבקשים לתמוך בדור הצעיר אשר יבחר להפוך את החקלאות לדרך חיים".

"עכשיו יש לנו סיפור, נוצרה לנו מיתולוגיה"

קרין צורף, קיבוץ מגן

95% מאנשי קיבוץ מגן שחזרו לקיבוץ, הנתון הגבוה ביותר ליישוב בעוטף עזה שהותקף ב-7 באוקטובר, הפכו אותו מודל לשיקום מהיר ומוצלח. למעשה, קהילות מפונות רבות נושאות עיניים למגן, שהיה היישוב הראשון ממערב לכביש 232 שהתאכלס מחדש, ועשה זאת כבר לפני שנה. אבל קרין צורף, מנהלת משאבי אנוש ופיתוח קהילתי במגן, לא ממהרת לקשור כתרים לסטיסטיקה. "קשה לי עם מילים כמו ניצחון או גבורה, ועם כותרות מפוצצות כאלה", היא אומרת במפגש עמה בחדר האוכל הסואן של הקיבוץ. "שאלות כמו: 'מי הקיבוץ שכבר חזר?' ו'לאן חזרו הכי הרבה?' לא מעסיקות אותי. אחוזים לא מעניינים אותי. מה עדיף, ש-70% יחזרו מתוך רוחה נפשית או שכולם יחזרו כי אילצנו אותם והם בעצם נמורים מבפנים? השיקום עוד בעיצומו ונעשה בצעדים קטנים. שום באזר לא עומד לצפצף בקרוב".

הראשונים שחזרו למגן היו החקלאים שהגיעו לחרוש את שדות השלחין ותפוחי האדמה, שבועות ספורים אחרי חורבן העוטף. גם מפעל הפלסטיק נפתח בזמן שחבל הארץ הזה עדיין היה מוכה הלם. בהמשך נפתחו חדר האוכל, המרפאה ומוסדות החינוך. אז המדשאות כוסחו, הבריכה נפתחה ובאפריל 2024 חזרו החברים לבתיהם בכמה פעימות משמעותיות.

צורף היא הראשונה להודות שהיישוב מחדש של מגן, על 450 תושביו, התאפשר בראש ובראשונה כי הפגיעה בו היתה מועטה ביחס ליישובים אחרים בעוטף. זאת הודות לחברי כיתת הכוננות של הקיבוץ, שניהלו קרב ממושך עם המחבלים והצליחו לבלום אותם לאחר שאלו כבר פוצצו את גדר הקיבוץ וחדרו לתוכו. העובדה שאנשי הקיבוץ הגנו עליו בכוחות עצמם, דירבנה את אנשי מגן לקחת את גורלם בידם גם אחרי הפינוי. "בשביעי באוקטובר האנשים שלנו הם אלו שמנעו את הכניסה לבתים שלנו", אומרת צורף, שגם בעלה יואב השתתף בקרב, "המסקנה מזה היתה שבעצמנו אנחנו יכולים לבטוח. בכל היתר, לא בטוח".

צורף מתארת "בליץ של עשייה" שהובילה הנהגת מגן, אבל כזה שמשתדל להיות מסונכרן עם הדופק של הקהילה. "העברנו שאלונים שדרכם ביררנו ממה מושפעת תחושת הביטחון של האנשים ועבדנו מולם. המסקנה העיקרית היתה שאנחנו לא יכולים להיות תלויים כמעט

בשום דבר חיצוני. שגם אם יש דברים שרק מדינת ישראל יכולה לספק, ההמתנה לה תחליש את היכולת שלנו לנהל את הדבר הזה".

מה זה אומר לנהל את הדבר הזה?

"קודם כל, להחזיר את כל המערכות לפעולות, כולל התשתיות הכי בסיסיות שנהרסו כשצה"ל החזיק את המקום. אני מדברת על חשמל, אינטרנט, אפילו תאורה. החלטנו שעם השיקום המידי אנחנו לא נחכה לרכוש שיגיע מהמדינה אלא נשתמש בכסף שלנו. עשינו את זה מתוך מחשבה שמתישו המדינה תכיר בזה ויהיה איזשהו שיפוי רטרואקטיבי".

קרין צורף. "ב-7 באוקטובר האנשים שלנו הם אלו שמנעו את הכניסה לבתים שלנו. בעצמנו אנחנו יכולים לבטוח. בכל היתר, לא בטוח" צילום: דניאל ציציק

הדהרה קדימה התאפשרה בזכות נקודת זינוק טובה. "החלטנו שמהיום הראשון אנחנו משלמים שכר לעובדים שלנו, גם כשהמערכות עדיין מושבתות", מסבירה צורף. "לא קראנו לזה שימור, אבל כן פעלנו מתוך הבנה שביום שבו נרצה לחזור, אנחנו צריכים לדעת שיש לנו עתודות זמינות. עובדות חינוך לגיל הרך, למשל, שחלקן הגיעו איתנו לים המלח וחלקן לא. זה שקיבלנו החלטה לחזור, לא אומר שהן מרגישות מספיק בטוחות. פעלנו מולן כדי להבין מי כן, מי לא, ומי מתלבטת ואיזה תמריצים אנחנו יכולים לתת כדי לגרום לזה לקרות".

העובדה שאנשי מגן היו חלוצי החזרה היתה מקור לגאווה, אך גם הציבה לא מעט קשיים. "לקיים יישוב במרחב שאף אחד לא חזר בו זה לא דבר פשוט. זה לא שיש לנו משק אוטרקי שיכול להסתמך רק על ירקות ותרנגולות שלנו. איך מפעילים מטבח או כלבו קיבוצי בלי שיש קו אספקה שמביא לחם ומוצרי חלב?"

איך באמת?

"מתחילים מאוד בקטן, מסבירים לחברים שבחלק מהדברים הם צריכים להיות עצמאים — לנסוע לסופרמרקט או לקבל שירותי רפואה במקום אחר — ובהמשך פותחים את השירותים האלה במתכונת חלקית. מדי שבוע הייתי מפרסמת אילו ענפים פתוחים באילו שעות, ובכל פעם זה

התעדכן והתרחב. יותר שעות, יותר שירותים. דאגנו להיות כל הזמן פרונטסיביים. מצד שני, לא שיקרנו ולא ייפינו מציאות. כשאפשר היה ללכת עוד צעד, הלכנו עוד צעד".

צורף מספרת שהתמונה שנחקקה אצלה מתהליך השיבה היא זו של קשישי מגן יורדים מהאוטובוסים ודורכים שוב על אדמת הקיבוץ. "זה היה מרגש נורא, כי עבורם הפינוי היה קרע אמיתי. לקחת אנשים שמעולם לא עזבו את הבית שלהם ולשים אותם במלון בגיל 80 פלוס זה כמעט לשבור אותם. בראי הזמן, אני חושבת שהשבר הזה ניכר. יש הרבה מבוגרים אצלנו שנפטרו בשנה וחצי האחרונה. פגשנו סטטיסטיקה שלא הכרנו. אני מדברת איתך במונחים של מאה אחוז קפיצה".

באשר לעתיד, צורף מונה שורה של פרויקטים שנמצאים על הפרק בתחומי הבינוי והצמיחה הדמוגרפית, אבל מסבירה שחשיבותם של אלו פחותה בעיניה בהשוואה לתהליך העיקרי שעובר כעת הקיבוץ — ועיקרו הפניית המבט פנימה. "קורים פה מיליון דברים, אבל בעיניי יצירת הנרטיב היא היסוד של הכל. יש לנו עכשיו הזדמנות ענקית לשאול שאלות עומק, לפצח את הדנ"א של הקיבוץ. בחסות השבר הנורא, הקהילה שלנו עדיין חייבת להסביר לעצמה את הבחירה לחזור למגן עכשיו, בצל הפיצוצים וקולות התותחים, כשהמיטות רועדות ודברים בבית נשברים. זה אולי נשמע קצת פריבילגי כשקיבוצים אחרים עדיין לא רואים באופק את החזרה הביתה, אבל בעיניי זה בלתי נמנע. אחרי 76 שנה אנחנו ניגשים בפעם הראשונה לשאלה 'מה זה להיות מגנני'. כי עכשיו יש לנו סיפור, נוצרה לנו מיתולוגיה".

"חזרתי הביתה והכנתי שלט — רפת כיסופים תוקם מחדש, ואין זו אגדה" שוקה ורותי אלימה, קיבוץ כיסופים

כבר בבוקר 7 באוקטובר, קצת אחרי שהתבררו ממדיה של מתקפת החמאס על יישובי עוטף עזה, בני הזוג שוקה ורותי אלימה מקבוצת שילר שליד רחובות החליטו לרדת דרומה. אלימה הוא רפתן "בנשמה", כמו שהוא אומר, בן 68. ברגע הראשון הוא נראה קשוח ומחוספס, אבל במהלך השיחה והביקור ברפת שהקים מחדש בקיבוץ כיסופים הוא פורץ מדי פעם בבכי של התרגשות. ההחלטה לרדת לעוטף אמנם התקבלה מהר, אבל שוקה ורותי לא ידעו מה בדיוק לעשות שם, עד שעלתה האפשרות לטפל בעדר העגלות של קיבוץ כיסופים שהועברו ליישובים אחרים בעוטף. הרפת של כיסופים, על הפרות החולבות והעגלות שהיו בה, דווקא שרדה את 7 באוקטובר כמעט ללא פגע, למרות הקרבות הקשים שהיו בקיבוץ בין חמאס לחיילי צה"ל. בקיבוץ נהרגו ב-7 באוקטובר עשרה מתושביו הקבועים ועוד שישה עובדים תאילנדים. השורדים פונו ממנו באותו ערב. יומיים אחר כך הגיעו מרכז הרפת ראובן הייניק, יחד עם מרכז המשק אמנון זרקא ואחד הרפתנים, לבדוק את מצבן של הפרות. כשהייניק נכנס למכון החליבה, מחבלים שהסתתרו שם

עוד מיום המתקפה ירו בו והוא נהרג. בתגובה, ירה צה"ל לעבר המבנה פגזי טנקים שהרגו את המחבלים וגם הרסו כליל את מכן החליבה. "ברגע שנהרס מכן החליבה, נהרסה הרפת. גמרנו", מסביר שוקה. את מאות הפרות שנותרו ברפת לא היתה אפשרות להעביר לרפת אחרת בגלל מגבלות וטרינריות, אז כ-400 מהן נשלחו לשחיטה. את העגלות העבירו לרפתות אומנה במושבים סמוכים, לשם הוזעק שוקה כדי לטפל בהן. הוא לקח איתו את הבנים והנכדים שלו שיעזרו לו במשימה.

ארבעה שבועות אחרי 7 באוקטובר גויס שוקה על ידי שמעון פרטוש, הפריקטור שמינה הקיבוץ לטובת בנייתה מחדש של הרפת, כדי לבצע את המשימה בפועל. "הקיבוץ החליט שלא מוותרים על הרפת, אלא משקמים אותה", אומר שוקה בגאווה. "כשהגעתי לפה, היה פה סדום ועמורה. פרות מתות, עשבים בגובה מטר וחצי, הריסות, הכל מלא זבל. חזרתי הביתה והכנתי שלט — 'רפת כיסופים תוקם מחדש, ואין זו אנדה'. תליתי את השלט במשרד שהקמתי פה באתר הבנייה", הוא מספר, וקולו נשבר שוב. מאז שהגיע לראשונה לרפת ההרוסה, כבר שנה וחצי הוא מתגורר בקיבוץ כיסופים הנטוש ובונה אותה מחדש. רותי הצטרפה אליו ביולי 2024.

שוקה מראה לי בגאווה את דיר היונקים החדש שכבר מאוכלס, את מכן החליבה החדש והמתקדם שהקים, את העגלות שכבר הוחזרו לקיבוץ, את הסככות החדשות ובעיקר את העצים שנשתלו לטובת הנוי. "כל מה שאת רואה פה זה חדש מהניילונים. זו הולכת להיות הרפת הכי יפה בארץ, עם הטכנולוגיה הכי טובה ומתקדמת. את רואה את העצים? לא תראי את זה באף רפת. אני אוהב נוי, זה נותן אווירה אחרת לגמרי לעומת רפת שמלאה בזבל פרות. אנחנו עושים הכל כדי להספיק לסיים את הבנייה של מכן החליבה, להביא לפה 450 פרות חולבות שקנינו מקיבוץ גלגל, ולהתחיל לחלוב מ-1 ביוני".

הרפת החדשה תיקרא על שם ראובן הייניק, הרפתן המסור שנרצח. גם את ההנצחה שוקה מתכנן בקפידה. "כאן יהיה שלט גדול ועליו הלוגו של הרפת — חלבון כיסופים, הכיתוב רפת ראובן ומתחת — מחורבן לתקומה. תהיה כאן גם מצבה קטנה ונספר את הסיפור של 7 באוקטובר".

העובדה שאתה כאן כבר שנה וחצי לא מקהה את הרגש?

"אני מתרגש פה המון. הם קיבלו את ההחלטה לא לוותר על הרפת, כי רפת זה הולך עם קיבוץ. אז אנחנו נקים את זה, לא יעזור כלום. המוטו שמוביל אותנו זה שאם תהיה רפת בכיסופים, החברים יחזרו לפה".

יש חשש שהם אולי לא יחזרו?

"נשרפו פה המון בתים, ועד שיבנו אותם מחדש והקיבוץ ישתקם ייקח עוד איזה שנה וחצי. ואז יתחילו לחזור. אני לא יודע אם כולם יחזרו לפה, וגם בכלל לעוטף. אבל מצד שני יש תנופה גדולה של המון משפחות חדשות שרוצות לבוא. אני מעריך שהמקום הזה ישתקם. אסור לוותר עליו. זה חבל ארץ מדהים".

איך האזור הזה יראה בעוד חמש שנים?

"לקיבוצים החזקים יש כוח להשתקם. בארי ישתקם, כפר עזה ישתקם. אלה שנשארו פה, לא יוותרו. אבל אלה שבאמת עברו את התופת, לא יהיה להם את הכוח הנפשי לחזור לפה".

רותי ושוקה אלימה. מיד אחרי 7 באוקטובר ירדו דרומה לשקם את קיבוץ כיסופים
צילום: דניאל צ'צ'יק

גם רותי אופטימית יחסית. "זה יהיה כמו ב-2014, אחרי צוק איתן, שאז היתה פה צמיחה מדהימה של יישובים. לתנועה הקיבוצית יש עבודה חשובה פה. הם צריכים להיות מאוד על זה, עם תנאים טובים, למשוך לפה אנשים, אבל לא רק בקטע חומרני של הטבות, אלא שהתנועה גם תיתן משמעות לחיים באזור הזה. כרגע הם עוד לא עושים את זה".

מאז שרותי הצטרפה לשוקה היא החלה לעבוד כרכזת חברתית ואחראית על החוגים במרכז יום לאורח הוותיק של המועצה האזורית אשכול, מקום שאותו היא מכנה "סמל התקומה" של אזור העוטף. "זה המקום הראשון שנפתח פה באשכול. לפני 7 באוקטובר היו רשומים פה יותר ממאה איש בגילים שונים שהיו מגיעים כמעט מדי יום. אחרי 7 באוקטובר המקום היה סגור עד מרץ 2024. אבל הזקנים רצו לחזור לפעילות. כשזה נפתח בהתחלה, הגיעו עשרה אנשים שמתגוררים ביישובי האשכול שלא פונו ב-7 באוקטובר. ובהדרגה זה גדל. כיום מגיעים מדי יום כמה עשרות. זה החזיר את האנשים לסדר יום, להופעות, לשמחת חיים, לחיוכים. לחיי חברה. הם יוצאים לטיולים, באים להופעות. הם מתנתקים קצת מהמצב".

בצהרי יום חול המרכז הקהילתי נווה אשכול הומה אדם, בכל הגילים. בלובי פועל שוקולד קפה, בית קפה שהקים השוקולטייר דביר קרפ

מקיבוץ רעים, שנרצח ב-7 באוקטובר. אלמנתו וחבריו ממשיכים להפעיל את המקום. המשרד של רותי נמצא על אחד משולחנות בית הקפה, מה שמאפשר לה להיות עם האצבע על הדופק מול כל מה שמתרחש במרכז. האזרחים הוותיקים שמגיעים למרכז נעים בין חוגי אמנות להתעמלות, אוכלים יחד צהריים בחדר האוכל וחוזרים לבתיהם בהסעות. "לא הצלחנו עדיין להחזיר את כל מי שהיו פה לפני 7 באוקטובר. התושבים של קיבוצי הפרסה — נירים, ניר עוז, עין השלושה, כיסופים — להם יותר קשה לבוא לכאן, גם כי הם מפונים, וגם כי קשה להם להתקרב לאזור. הם בטרומה. יש כאלה שאומרים — כף רגלי לא תדרוך באשכול. הם לא בשלים להתקרב לפה. מי שכן באים הם מצאלים, מקיבוץ מגן שרובו חזר, גבולות, יישובי צוחר ויישובי פתחת רפיח".

לרותי טוב לבלות את עיקר זמנה במרכז הקהילתי, במיוחד כי בכיסופים לא גר כמעט אף אחד חוץ ממנה ומשוקה ומכיתת הכוננות. קהילה אין שם עדיין. הם גרים שם לבד בדירה שהקיבוץ הקצה להם, בימי חמישי נוסעים לקיבוץ שלהם לסוף שבוע לראות את הילדים והנכדים, וחוזרים דרומה בראשון מוקדם בבוקר. מראש, מסבירה רותי, היא הרגישה שיצטרכו בעוטף אחרי 7 באוקטובר אנשים שאינם מהאזור. "צריכים פה אנשים שהם אוטוסיידרים, שלא חוו את כל הטרומות האלה של הטבח הנורא. אנחנו באים מבחוץ עם ראייה אחרת. הקהילה פה פגועה, רואים את זה".

יש מחשבות להישאר בעוטף לזמן ארוך יותר?

רותי: "אולי לכמה שנים, אבל לא נזדקקן פה. זה בכל זאת מרחק, פריפריה".

שוקה: "אני לא יודע אם נישאר בכיסופים, אולי נעבור לקיבוץ אחר. אבל אני מעריך שנישאר פה באזור עוד שנתיים-שלוש, כי רותי מחויבת עכשיו לעבודה שלה בנווה אשכול. עוד כמה חודשים אני ממשיך לפרויקט חדש, של שיקום רפת נוספת באזור".

"מי שלא נוטע עצים, לא חושב על העתיד"

יוסי מזרחי, קיבוץ כפר עזה

כתמי פריחה אחרונים של סגול ולבן, רגע לפני שהכל מצהיב, נגלים בשדה בור ליד מזכירות קיבוץ כפר עזה. רק עין חדה תבחין מבעד לעשבייה בכמה עצים רכים ונמוכים שזה עתה ניטעו שם. למרגלות כל אחד מהם הונח שלט קטן: תאנה, אפרסמון, תות, קלמנטינה והדרים נוספים. 75 עצים בסך הכל, ועוד 300 שיחים ששתל שם יוסי מזרחי, חבר הקיבוץ. מזרחי, 75, שימש במשך חצי יובל כרכז הנוי של הקיבוץ.

עכשיו הוא מטפל גם בעצים החדשים במסירות, כדי שיכו שורש. כשהעצים יזקפו צמרות, יוכל מזרחי לחנוך את יער המאכל של כפר עזה, יוזמה שלקח על עצמו כדי לסייע בשיקום הקיבוץ — בלי דחפורים, מקדחים או יציקות בטון. "הרגשתי צורך לעשות משהו, אבל מה שלא יהיה נטל על החברים", אומר מזרחי. "הרי בקיבוץ עצמו אי אפשר לנטוע כי עוד צריך לשקם את כולו. הרעיון הוא שכשהחברים יחזרו לקיבוץ בעוד שנתיים, למרות שכרגע זה נראה רחוק, הם יוכלו ליהנות מפינה ירוקה ומוצלת עם סככה, גן ירק ועצי פרי".

הקיבוץ כרגע נטוש כמעט לגמרי, ואתה מבלה פה את ימך לבד בנטיעת יער. על איזה צורך זה עונה אצלך?

"גם אשתי שואלת. התשובה הכי פשוטה היא שזה מה שאני עושה כבר 43 שנה, נוטע עצים. מבחינתי איפה שניתן, צריך לטעת עץ. כל נטיעה כזאת היא הסתכלות 15 שנה קדימה. ומי שלא נוטע, לא חושב על העתיד. זו הדרך שלי להכין את כפר עזה לדור הבא".

מזרחי מגיע לכפר עזה בתדירות גבוהה, אבל מתגורר עדיין בקיבוץ שפיים עם אשתו ועוד כ-30 משפחות, שמתארחות שם מאז 7 באוקטובר. עיקר המפונים, כ-400, גרים בשכונה זמנית בקיבוץ רוחמה, ויש עוד מאות בודדות שנפוצו ברחבי הארץ. רק קומץ מוותיקי הקיבוץ חזר להתגורר בו. מזרחי מעריך את מספרם ב-10-15. "לא הייתי מתאר את זה כמגמה. אנחנו גם לא מעודדים את זה. התשתיות פגועות, אזורים שלמים חשוכים, לא נעים להסתובב פה בלילות".

צילום: דניאל צצייק

רק 10-15 מהוותיקים חזרו לגור בכפר עזה, ששביליו חשוכים בלילות והמרכולית והמרפאה בו לא עובדות. אבל יוסי מזרחי, שהיה רכז הנוי במשך חצי יובל, נוטע בקיבוץ יער מאכל כדי שבעוד שנתיים יהיה לחברים מקום לשאוף אוויר

כשאנו הולכים יחד במשעולי הקיבוץ נתקל מזרחי בבני הזוג רמי ומיכל הורוביץ, מהוותיקים, העיקשים והמעטים שחזרו. הוא, בן 83, פרופסור לאנטומולוגיה וחוקר בעל שם עולמי של מזיקים בחקלאות. היא, בת 82, היתה עד לא מזמן האחות של הקיבוץ. "ביקשנו שלא יזמינו לנו קרווילה ברומה כי הבית שלנו בכפר עזה רק נפגע קלות", אומרת מיכל. "עכשיו הוא שופץ והחלטנו שחוזרים".

זה לא מוזר לטייל עם הכלב לבד בשבילי הקיבוץ?

"אני לא היחידה, יש עוד כמה. אבל כן, אני הולכת ובוכה".

אנחנו צועדים בקיבוץ יום לפני יום השואה. "התקומה פה קצת צולעת", מודה מזרחי בסיור בגראונד זירו של הקיבוץ, שכונת "דור צעיר" החרבה. אולם בסמוך אליה גם נמצא מוקד ההתחדשות העיקרי — שכונת "הרצפות הירוקות", יוזמה של ארגון "אחים לנשק" שהתקוממה מהעפר בזכות הירתמות של אלפי מתנדבים. השכונה כוללת 16 יחידות דיור קטנות, 40 מ"ר כל אחת, שכבר עומדות על תלן ובקרוב מאוד יהיו מוכנות לאכלוס. "הכוונה היא ליישב אותן ברגע שיתאפשר, להחזיר לפה את הבנים כמה שיותר מהר".

ויש היענות?

"אני חושב שיש שניים שהביעו עניין".

זה לא הרבה.

"יש כאן הרבה מורכבויות. זה שמציעים לך בית יפה עם חיבור לגז ודוד חשמל, לא אומר שבזה פתרו לך את כל הבעיות הרגשיות והנפשיות. מה גם שלגור פה כרגע זה לחיות בנייתוק. אין כאן מרכולית, מרפאה ושירותים בסיסיים אחרים שחיוניים לקיום קהילה. הכל בעצם עבר לרוחמה. אז ברור שאנשים מהססים".

מזרחי מגלה שגם אצלו בבית יש לבטים. "אני ואשתי חלוקים. אני רוצה לחזור, היא עדיין לא".

כמעט כל חבר כפר עזה נעשה מיומן בהעברת סיורים בין זירות הטבח והחטיפה. כאן הבית של משפחת גולדשטיין־אלמוג — שארבעה מהם נחטפו לעזה ושניים נרצחו. כאן גרה משפחת קוץ בת חמש הנפשות, שנמחקה כולה. והנה הבית של התאומים זיו וגלי ברמן, שעדיין חטופים בעזה. אנחנו נוסעים בטבעת ההיקפית של הקיבוץ, בחלק שממנו נגלות בבירור סג'עיה ובית לאהיא. מזרחי, אגרונום מאז ולתמיד, מפנה את תשומת הלב לעצים הגבוהים, בעיקר קזוארינות ואקליפטוסים, שניטעו מסביב לקיבוץ לצורכי הגנה. "הרעיון הוא "יעור ביטחוני", מסביר מזרחי. "בדיעבד זה לא ממש הוכיח את עצמו".

מזרחי הוא אב לארבעה וסב לעשרה. לקיבוץ כפר עזה הגיע ב-1982. גם אחרי שסיים קדנציה ארוכה כרכז הנוי ועבר לעבוד בחוץ, הקדיש מזמנו הפרטי לטפח את הפינות הירוקות. גאוותו העיקרית היתה בוסתן שהקים לפני כמעט 30 שנה, ונשרף עד היסוד בגלל עפיפון תבערה מעזה. מזרחי גייס חברים ותורמים, שיקם אותו, אבל המלחמה גמרה עליו. הוא מקווה בבוא היום לקומם אותו בשלישית אבל כרגע עסוק במשימות דחופות יותר. חוץ מטיפוח יער המאכל הוא שוקל בימים אלה על סקר עצים, משימה הכרחית כדי שאפשר יהיה לבנות מחדש את הקיבוץ. "כאן למשל תיבנה שכונה של 55 יחידות דיור חדשות", מצביע מזרחי. "היא מיועדת בין השאר לחברים שרוצים לחזור לכפר עזה, אבל לא לבתים שלהם שניזוקו או שמזכירים להם את הטראומה. אז צריך לתכנן מחדש את המדרכות, להוציא את התשתיות, לעשות איחוד וחלוקה מחדש של שטחים. העצים הם עניין קריטי בשאלות בסיסיות כמו מה משמרים ומה מעתיקים. כל עץ הוא בעל משמעות. אני מכיר את כולם".

"ניר עוז היה קטן מדי. הדברים השתנו, והקיבוץ לא יהיה אותו דבר" נתן ורון בהט, ניר עוז

נתן בהט, בן 87, עומד בצהרי יום ומרתך שרשרת במוסך שבניר עוז. כשהגיע לקיבוץ בפברואר 1958, ביום שבו השתחרר מהצבא, לא נתנו לו לעבוד במוסך שהוא גם המסגרייה כי כל התפקידים כבר היו תפוסים. זה היה מקום העבודה הכי מבוקש. קרוב ל-70 שנים אחר כך, במצב העניינים החדש של הקיבוץ שהתרוקן מתושביו, הוא יכול לעשות זאת.

בהט הוא אחד מחברי הקיבוץ הבודדים שכבר חזרו לכאן, בעיקר בזכות העובדה שביתו היה אחד משש הדירות היחידות בקיבוץ שאליהן לא נכנסו כלל מחבלים ב-7 באוקטובר. הוא הסתתר בממ"ד, ואיכשהו

הפלישה, הרצח, החטיפה והביזה, פסחו עליו. בשלושת השבועות הראשונים התגורר אצל בתו הבכורה אורית במושב בית זית שליד ירושלים, בהמשך אצל אחיו במושב ברוש, ואז חזר לקיבוץ, לתקופה חלוצית חדשה. "זה הבית", הוא אומר בפשטות. "שדדו לי בחוץ טוסטוס וקלנועית, אבל לבית לא נכנסו. כל אחד חווה את זה אחרת. זה אישי לגמרי. ברגע שהבנתי מה קורה, נינן לי בראש השיר 'החיטה צומחת שוב', ואחרי שלושה שבועות חזרתי לפה. סידרתי לעצמי גז בבית, קניתי מכנית, אני עושה קניות ומכין לעצמי אוכל. צהריים מביאים לחדר האוכל פה מקיבוץ שכן".

ומה אתה עושה מאז?

"מתקן קלנועיות, עוזר פה ושם במה שצריך".

בסיור עם נתן בקיבוץ, באופן טבעי נמשכים שוב לאירועי יום הטבח. זה עדיין אתר זיכרון יותר מכל דבר אחר, ההתחדשות היא עדיין על הנייר, אם כי הגינות היפות של תושבי הקיבוץ, שחלקם נרצחו, פורחות. יש מי שדואגים לטפח את הנוי, שהוא מתברר ענף התחרות הראשי בין הקיבוצים השונים. נתן מצביע על הטרקטורים החדשים, מבהיקים בצבעי ירוק וצהוב, שנרכשו במקום אלה שנבזזו ונשרפו ב-7 באוקטובר מכספי תרומות שקיבל הקיבוץ. השדות לא יכולים לחכות, ורוב הטרקטורים כבר עובדים בהם במלוא המרץ. מעבר לגדר המערבית של הקיבוץ, על רקע בתיו הקרובים מאוד של הכפר הפלסטיני חזאעה שברצועת עזה, רואים קומביין תפוחי אדמה עובד בשדה מוריק. מוזיקת הרקע היא פגזים שיורה צה"ל בעזה. שגרה חדשה.

צילום: דניאל ציציק

**"ברגע שהבנתי מה קורה, אז ניגן לי בראש
השיר החיטה צומחת שוב", אומר נתן בהט
מניר עוז. "אחרי שלושה שבועות חזרתי לפה.
סידרתי לעצמי גז בבית, קניתי מכונית, אני
עושה קניות ומכין לעצמי אוכל. צהריים
מביאים לחדר האוכל פה מקיבוץ שכן"**

אחד המקומות שנותרו עומדים על תלם הוא המוזיאון הקטן של הקיבוץ
שאותו הקימה כרמלה דן, שנרצחה ב-7 באוקטובר. בצריף ששימש
כמקלחת המשותפת הראשונה בקיבוץ הצעיר, היא אספה חפצים
ותמונות מראשית ימי הקיבוץ. על הקיר תלויה כרזה גדולה שמפרטת את
שמות חברי הגרעין המייסד — כולם ילידי 1938. אפשר למצוא ביניהם
את יוכבד לפשיץ ורותי מונדר ששרדו את השבי בעזה, ואת עמירם קופר
שנרצח שם.

אתה מרגיש שאתה עכשיו שומר הזיכרון של הקיבוץ?

"אני לא מרגיש שיש לי תפקיד. אני עושה את זה בשמחה ואני נהנה וטוב
לי. טוב לי שאנשים ידעו ויראו, שלא יישכחו".

הקיבוץ יקום מהדבר הזה?

"יקום. בטח. יש שכונה שמיועדת לשיקום. גדי מוזס למשל מחכה
שישפצו לו את הבית והוא יחזור אליו".

אחרי הסיבוב עם נתן בהט בקיבוץ, אני נוסעת לכרמי גת, השכונה בקרית
גת שהפכה למקום מושבה הזמני של קהילת ניר עוז המפונה, לפגוש את
בנו של נתן, רון בהט, בן 58. בהט, ראש צוות הבינוי מחדש של הקיבוץ,
עידכן שם את חברי הקיבוץ בהתקדמות תוכניות הבינוי והיישוב מחדש.
הוא נולד בניר עוז, היה איש צבא קבע ואז ניהל מפעלים. הוא התחתן עם
ענבל מקיבוץ גלאון, ונולדו להם שלושה בנות. לפני 14 שנה קיבל עבודה
בניהול מפעל במדינת צפון קרוליינה בארה"ב והמשפחה עברה לשם.
כמה חודשים לפני 7 באוקטובר, אחרי 12 שנה בארה"ב, הם חזרו לניר
עוז.

ב-7 באוקטובר הם היו בממ"ד עם שתי הבנות הצעירות שלהם. הגדולה
לומדת באוניברסיטה בארה"ב. "אני החזקתי את הדלת, למרות שהיא
היתה קשורה ואי אפשר לפתוח אותה. ענבל החזיקה את החלון כי גילינו

שהוא לא ננעל. הבנות היו מתחת למיטה וענבל שמה עליהן כריות, כדי שאם מישהו ייכנס שלא יראה אותן. לשמחתנו לא ירו בי דרך הדלת ולא שרפו את הבית. ניסו להדליק אותו, חתכו את הגז, אבל הוא לא נדלק".

כשפינו את הקיבוץ לאילת, רון והמשפחה החליטו לא להצטרף אל שאר חברי הקיבוץ במלון, ועברו לבית ששייך לאחותו במדרשת שדה בוקר. הם מתגוררים שם עד עכשיו, אבל יום אחרי הפינוי, הוא כבר חזר לקיבוץ לראות איך אפשר לעזור לצבא שהתמקם שם. "היה לי ברור שבתוך יום-יומיים מישהו מהקיבוץ יבוא ויחליף אותי, אבל אף אחד לא הגיע והבנתי ושיש לי משימה — להקים מחדש את ניר עוז. בהתחלה חשבתי שצריך מהר לסדר את הבתים, כמו שכשילד נופל מסוס אומרים בואו מהר נעלה אותו בחזרה. אבל בהדרגה חילחלה התובנה שזה אירוע הרבה יותר מסובך, שזה משהו הרבה יותר גדול, וצריך לעשות פה משהו אחר".

כי המצב של הבתים הוא יותר גרוע או כי המצב של האנשים הוא יותר גרוע?

"בגלל המצב של הקהילה. לוקח לך גם זמן לעכל את גודל האירוע". אחרי חודשים הודיע למפעל אקרשטיין שהוא לא חוזר לעבודה. "מאז הייתי פעמיים במפעל, רק באתי להגיד שלום לעובדים".

זו הקרבה רצינית. היה קשה להחליט על זה?

"לא. זה היה מתבקש. זה הבית שלי. די מהר הבנתי שחשוב לי מאוד שניר עוז תקום. אימצתי לי אימרה כזאת — "גדולה יותר, חזקה יותר, נכונה יותר". בהתחלה הייתי אומר טובה יותר, אבל אתה לא יכול להגיד טובה יותר אחרי שנרצחו כל כך הרבה אנשים טובים, והם חסרים. אז במקום טובה יותר — נכונה יותר". עוד מוטו שרון ניסח לעצמו היה "80-800". "80% מהבתים אנחנו הורסים, וכדי לבנות את הכל, יעלה 800 מיליון", הוא מסביר.

איך ידעת כמה זה יעלה?

"אחד המפגשים הראשונים שלי היו עם פנחס ולרשטיין וזמביש (מראשי תנועת גוש אמונים ומובילי מפעל ההתנחלויות בשטחים — ש"ל). הם באו לקיבוץ, הושבתי אותם אצלי ואמרתי להם, אני צריך לדעת כמה זה יעלה. אתם לא הולכים מפה עד שאתם לא אומרים לי את המספר. החבורה הזאת עשתה דברים. אנחנו לא תמיד מסכימים על המיקום ועל הדרך, אבל אי אפשר לקחת מהם את זה שהם עשו דברים. אני בחיים לא בניתו אפילו בית".

צילום: דניאל צ'צ'יק

**רון בהט: "ניר עוז זה הבית שלי. די מהר
הבנתי שחשוב לי מאוד שהמקום הזה יקום
— גדול יותר, חזק יותר, נכון יותר. נפגשתי
עם ראשי גוש אמונים זמביש ופנחס
ולרשטיין. הם עשו דברים. אמרתי להם, אני
צריך לדעת כמה זה יעלה. אתם לא הולכים
מפה עד שאתם לא נותנים לי מספר"**

כרגע בהט עוסק ב"אישור והתנעה של שלב החלוצי", שמורכב משיפוץ של מבנים קיימים שראויים עדיין למגורים, ובנייה של עוד עשרה מבנים חדשים. הכוונה היא שהחלוצים יעברו לקיבוץ כבר בקיץ הקרוב, ויעזרו "להחזיק את הנקודה", בניסוחו של בהט, למשך השנתיים הקרובות שבהן ייבנה כל הקיבוץ מחדש. ואז יבואו כל השאר. הוא עצמו יעבור לגור בקיבוץ בקיץ הקרוב, בשלב החלוצי.

כמה אנשים מוכנים לבוא עכשיו?

"פתחנו רשימה בדיוק לפני שבוע. עדיפות ראשונה זה לחברי הקיבוץ. מתוכם יש כבר משהו כמו 16 בתי אב שהביעו עניין, מתוכם שש משפחות. בשלב השני זה נפתח למי שאינו חבר קיבוץ אבל קשור לקיבוץ — בני קיבוץ, כאלה שהיו ועזבו, בני גרעין. מי שמחברים להוויה. בשלב

השלישי נפתח את זה החוצה. יש מלא אנשים טובים שרוצים לבוא לעזור בשנתיים הקרובות".

וכמה אנשים כבר אמרו שהם לא חוזרים לקיבוץ?

"זו שאלה לא הוגנת, שאני לא מציב לאנשים. תהליך של בנייה זה תהליך משקם. כשאנשים יראו מה אנחנו עושים, יראו את התוכנית, יראו את הבתים ותהיה להם פתאום האופציה לתכנן את הבית שלהם בעצמם, לבחור צבע — הם יתחברו לתהליך הזה. גם כאלה שעכשיו יושבים על הגדר, ובצדק, כי עוד לא רואים לאן הולכים, יגידו — וואו, אנחנו מצטרפים. ואנחנו גם הולכים להכפיל את הקיבוץ. יבואו חדשים, אין מה לעשות. ניר עוז היה קטן מדי. הדברים השתנו, וניר עוז לא יהיה אותו דבר".

ישנם כמה כוחות מרכזיים שכבר הודיעו שיחזרו לניר עוז, ויש להם עוצמה סימבולית — כמו גדי מוזס, שורד השבי בן ה-80 שהוחזק בעזה 482 ימים. "הדמוגרפיה בניר עוז היתה מאוד בשני הקצוות. היתה שכבה גדולה של מבוגרים, אנשים שהקימו את הקיבוץ. אחר כך שכבה של אנשים בגילי ועשור מתחתיו שהיתה מאוד קטנה, ואחרי זה היתה שכבה ענקית של חבר'ה צעירים שעמדו רגע לפני קליטה, עם המון ילדים. חלקם החליטו כבר שהם לא חוזרים. זה בעצם הכוח המניע שחסר".

עוד דבר שמעכב את ההתקדמות של תוכניות הבנייה והשיקום של ניר עוז הוא העובדה שלקיבוץ עוד יש 14 חטופים שלא שבו, חיים ומתים.

"הלוואי ונעצר עוד פעם ועוד פעם בשביל שכולם יחזרו, אבל כל שחרור כזה, זה משהו מטלטל ועוצר אותנו. כל תהליך נעצר. הקהילה בפוקוס רק על זה, אף אחד לא בא לשום מפגש ציבור. מטבע הדברים, ניר עוז עדיין עמוק בתוך האירוע של 7 באוקטובר".

יש גם כאלה שלא מעוניינים לחזור לקיבוץ. כמה עשרות משפחות ביקשו להיקלט לתושבות קבע בקיבוץ בית ניר. בהט מניב באצילות לבחירה הזאת של משפחות רבות בעצם להתנתק מהקיבוץ הישן. "אחרי האירוע שעברנו, כל אחד שיחליט ויבחר ויהיה לו הכי טוב איפה שהוא יבחר. זה בסדר גמור. זה מאוד משמח שבית ניר אמרו בצורה גלויה אנחנו נשמח לקבל את מי שירצה".

זה לא כואב?

"ברור שזה כואב. אבל יותר משמח שיהיה להם טוב".

אתה רואה את עצמך עכשיו כמו ביישובי חומה ומגדל?

"אני לא רואה את עצמי חומה ומגדל. אני לא רואה את עצמי מסתובב עם נשק כל הזמן, אבל אני כן רואה שתהיה לנו כיתת כוננות הרבה יותר אקטיבית וחזקה, אני כן רואה תרגולים של שיתוף פעולה והדדיות בין היישובים. אני רואה בוודאות מוצב מול ניר עוז. ותרבות ההכלה חייבת להשתנות. יש בלון תבערה? תגובה לא פרופורציונלית. יש קסאם? תגובה הרבה יותר לא פרופורציונלית".

הצורך הזה בשיקום גם הכניס אנרגיה חדשה וחיובית?

"אני חש כבר הרבה זמן את הכמיהה הזאת. אני מדבר עם אנשים צעירים ומקבל הרבה טלפונים של אנשים שרוצים להשתתף ולקחת חלק במשהו טוב, משהו מחבר. הם לא אוהבים את המילה הזאת, אבל זה משהו חלוצי. זה ערך שכולם מתחברים וכולם חיו עליו ושמעו עליו את הסיפורים, ופתאום יש לך הזדמנות להיות שותף במשהו שקורה עכשיו. אתה יכול להיות חלק מזה".

"עשיתי הרבה דברים בחיים שלי, ואין לי ספק שזה הדבר הכי טוב שעשיתי" אביבה קוגוס ובני הזוג אילן, מושב דקל

אביבה קוגוס, בת 63, התגוררה עד ספטמבר 2024 במבשרת ציון שליד ירושלים. לפני שהצטרפה לשנת השירות בעוטף, היתה מנהלת הכספים של לשכת המסחר ישראל אוסטרליה, במשרה מלאה. עכשיו היא ירדה לחצי משרה. דרך חברים שמעה על הפיילוט של המיזם לשנת שירות למבוגרים בעוטף, שהוקם על ידי שני בוגרי תוכנית מגדל למנהיגות חינוכית, גיא גרדי וד"ר תמר אוגד בשיתוף עם בית המדרש אלול, ומיד הבינה שזה רעיון טוב. ילדיה בוגרים, יש לה כבר שלושה נכדים, והיא מצאה את עצמה פתאום מתגוררת בקומונה — יחד עם עוד שתי נשים משנת השירות בבית אחד במושב דקל. המועצה האזורית אשכול מממנת את המגורים שלה, וקוגוס מתנדבת 20 שעות בשבוע במרכז יום לאזרח הוותיק. כל החברים האחרים בתוכנית הם כמוה, פנסיונרים צעירים, כהגדרתה, בני 57 עד 73.

במשך השבוע היא נמצאת באזור העוטף, ובסופי שבוע מדי פעם חוזרת למבשרת ציון או מבקרת את הבת שלה ברחובות. "לבתי שלי כבר לא משנה איפה אני גרה, אבל היא רגילה שאני עוזרת עם הנכדים וכשאני לא נמצאת, זה קצת מסבך לה את החיים", מחייכת קוגוס, "אבל גם להם ברור למה צריך לעשות את זה". בכל מקרה היא ממש לא מתחרטת.

"עשיתי הרבה דברים בחיים שלי, ואין לי ספק שזה הדבר הכי טוב שעשיתי, הכי נכון. אין כמו המקום הזה".

גם בני הזוג יענקל'ה (74) ושרה אילן (67) שהתגוררו ביישוב הקהילתי אלון הגליל, הדרימו עד דקל בספטמבר האחרון ורוויים נחת מהבחירה לצאת לשנת שירות בעוטף-עזה. "מדברים על שיקום העוטף, אבל אני מרגישה שהשהות שלנו פה תורמת לשיקום שלנו, כתושבי מדינת ישראל שמרגישים חסרי אונים אל מול המציאות", אומרת שרה, "זה הרבה יותר מועיל לנפש מאשר לשבת ולקטר".

"בצפון חייתי בבועה, וזה מאוד מפתה להישאר בה, אבל בסוף לא יכולתי יותר לסבול את זה", היא מוסיפה. "לעמוד בצומת עם דגל וסרט צהוב כשכולם חולפים על פניך — זה קשה. ההשפעה שלך לא מורגשת. פה אני מרגישה שאנחנו עושים הרבה יותר מבלי לנופף בשום דגל".

והם אכן עושים המון. שרה, עובדת סוציאלית, מחלקת את השבוע שלה בין שלל מסגרות. היא תורמת מניסיונה כעו"סית בעבודה במרכז יום למבוגרים, מלווה נכים קשים בקהילה, וכן מתנדבת בשוקולד קפה, בית הקפה בעוטף שהיה מפעל חייו של דביר קרפ מקיבוץ רעים שנרצח ב-7 באוקטובר.

יענקל'ה, טייס ועבד בתעשייה הביטחונית, היה חלק מצוות תיעוד והנצחה של יד בן צבי שליקט חפצים מבתיים שנפגעו ביישובי העוטף. היום הוא מדריך בסימולטור טיסה במתחם טכנולוגי באזור. "עצם הנוכחות שלנו כאן, יצירת החברויות וההיכרויות, היא הדבר העיקרי", אומר יענקל'ה. "אנחנו הולכים למבשלת הבירה במושב, מכירים את הפלאפל הכי טוב באזור, הוזמנו למימונה ביישוב צוחר הסמוך. בתוך זמן קצר נעשינו מאוד מעורבים בקהילה". יענקל'ה הוא מחותמי מכתב הטייסים שהופץ החודש. "זה קיבל תגובות מאוד אוהדות פה", הוא אומר, "החזרת החטופים היא הדבר החשוב ביותר כרגע למדינת ישראל, ובוודאי באזור הכל-כך פגוע הזה".

בני הזוג אילן, שלהם שלושה ילדים ושמונה נכדים, בחרו שלא לחלק את זמנם בין הגליל לעוטף, אלא השכירו את ביתם הקודם לשנה. "עברנו לפה פול-טיים", אומר יענקל'ה. הקבוצה שלהם מונה 22 מתנדבים — שמונה זוגות ושש נשים שהצטרפו ליוזמה לבדן. פרט למעורבות השוטפת בקהילה, השינ-שינים מייחדים זמן לגיבוש. ימי שני מוקדשים לדיונים, שיחות ולמידה משותפת. "לא באנו להציל את חבל-הארץ הזה", אומרת שרה, "מה שיציל את העוטף זה כוח החיים הטבעי של המקום הזה, ולנו יש את הזכות להיות חלק מהחיים פה".

תגובה

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו

על סדר היום

[בראש החדשות: מלחמה](#) | [שמות ההרוגים](#) | [שמות החטופים](#) | [רון בר](#) | [ארבל יהוד](#) | [קנדה](#) | [מיה כהן](#) | [יום הזיכרון](#) | [סיפור כיסוי](#) | [הימית](#)

[איך זה ייתכן שבמשך שנים ראינו רק אוטיסטים ופספסנו את האוטיסטיות?](#)

["ארה"ב השתנתה ללא הכר. נכנסנו לטריטוריה סמכותנית"](#)

[בארי הומה אדם, במפלסים הפאב פתוח. החלוצים החדשים מפיחים חיים בעוטף](#)

[איך לבחור את הקפה שאני אוהב?](#)

בשיתוף פרש קפה

[על נאומו של נתניהו ביום השואה, וגם למה לא אחגוג את יום העצמאות](#)

[הכתבה על פרופ' רות קרק רצופת שקרים. הייתי בפלמ"ח. ראיתי זאת במו עיני](#)

כתבות שאולי פספסתם

[הקלטה של נאצר חושפת את עמדתו ביחס לסכסוך עם ישראל ומסעירה את מצרים](#)

ניקי חורי

[המוזיאון שהעולם חיכה לו נפתח סוף סוף. בעצם, ברובו](#)

ניו יורק טיימס

[התצהיר של נתניהו מבהיר מדוע הוא מונע הקמת ועדת חקירה ממלכתית](#)

עמוס הראל | פרשנות

[הפרוטוקלים מוכיחים: נתניהו סילף שיחות והציג תמונה מגמתית נגד רונן בר](#)

מיכאל האזור טוב | התצהיר לבניין

הארץ

הצג עוד

[מערכת](#) | [הנהלה](#) | [מדיניות פרטיות](#) | [תנאי שימוש](#) | [צרו קשר](#) | [רכשו מינוי](#) | [ביטול מינוי](#) | [דיגיטלי](#) | [שאלות ותשובות](#) | [פרסמו אצלנו](#)

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל © כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ